

АНОТАЦІЯ

Ван Чуньцзе. Методика підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до застосування музично-шумових інструментів в освітньому процесі. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта. Музичне мистецтво. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2020.

Зміст анотації

У дисертації представлено результати теоретичного обґрунтування, розробки та експериментальної апробації комплексної методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до застосування музично-шумових інструментів в освітньому процесі. Зазначена проблема фахової підготовки вчителя музичного мистецтва досліджена в контексті компетентнісного підходу, що має парадигматичне значення в теорії та практиці освіти в сучасній Україні та КНР.

Доведено, що гра на музично-шумових інструментах є одним з основних і найбільш корисних для мистецької освіти видом музичної активності. Водночас, даний вид музикування зазвичай вважається атрибутом дошкільного музичного виховання, що негативно відзначається на рівні вивченості пов'язаних з ним проблем і якості розроблених методів музично-освітньої роботи. Встановлено суперечності: між малоефективним використанням музично-шумових інструментів у системі загальної шкільної освіти та їх потужним виховним і дидактичним потенціалом; між низьким рівнем розробленості методики застосування музично-шумових інструментів у освітній практиці та актуальною потребою в озброєнні вчителів подібною методикою; між рівнем готовності сучасних вчителів до педагогічної

діяльності з використанням музично-шумових інструментів та практикою підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у педагогічних вишах.

Згідно з прийнятою дефініцією, музично-шумові інструменти – це механічні та електронно-акустичні засоби продукування широкосмугових та кольорових шумів, які слугують сонорним матеріалом музичного мистецтва. Представлено класифікацію видів музично-шумових інструментів; виявлено технічні та пластично-звукові особливості найбільш поширених в творчій практиці різновидів. Встановлено факт різкого зростання ролі та естетичної значущості шумового матеріалу в музиці ХХ-ХХІ століть та в освітній практиці у країнах західного зарубіжжя.

Встановлено, що музично-шумові інструменти мають широкий спектр функцій і високий потенціал у системі мистецької освіти учнівської молоді різних вікових категорій. Їх застосування дозволяє вирішувати такі освітні завдання: розвиток комплексу музичних здібностей; формування необхідних музичних навичок і умінь (відчуття ритму, музично-темпоральних, тембральних, фактурних, композиційних уявлень); формування умінь творчого музичного мислення (імпровізації та компонування). Застосування в освітньому процесі форм ансамблевого музикування забезпечує прилучення учнів до дисциплінованої, цілеспрямованої високоорганізованої праці у музичному колективі (навички синергії); розвиток їх соціально-комунікативних навичок. Відносна технічна нескладність музично-шумових інструментів надає можливість багатьом учням прийняти участь у виконанні високохудожніх творів класики, народної та джазової музики. Оскільки численні різновиди цього найстарішого на планеті роду інструментів поширені в культурі всіх народів; оволодіння ними відкриває шлях до освоєння традицій як рідного національного мистецтва, так і багатств інших національних культур. Знайомство учнівської молоді з цими інструментами є одним із шляхів оволодіння поетикою і художньою мовою сучасної музики в її різноманітних стильових та жанрових проявах. Отже, музично-шумові

інструменти дозволяють ефективно здійснювати розвивальну, дидактичну, культурно-пізнавальну і гностично-мотиваційну функції музичної освіти.

Констатовано, що передумовою реалізації високого потенціалу музично-шумових інструментів у мистецькій освіті є достатній рівень готовності вчителя музичного мистецтва до їх застосування в педагогічному процесі. Визначено структуру даної готовності. Її компонентами є: 1) *Музично-виконавські уміння* (належне володіння технікою гри на різних видах музично-шумових інструментів – ідіофонах, мембранофонах, електрофонах; сформоване почуття темпоритму; навички виразного фразування; розвинуті темпоральні уявлення); 2) *Практичні та теоретичні знання* про музично-шумові інструменти та їх культурні функції (роль в музичній практиці різних етнічних, історичних, конфесійних культур); 3) *Володіння різними музичними мовами* (в першу чергу – закономірностями метроритму та звуковисотної організації); 4) *Музично-творчі вміння* аранжування та імпровізації; 5) *Здатність до управління* ансамблевим музикуванням (зокрема, практичне знання педагогічної психології).

Виявлений комплекс особистісних властивостей слугує моделлю для обрання і розробки педагогічних підходів, принципів, методів, інструментів діагностики і формування готовності майбутніх учителів музики до реалізації високого дидактичного і виховного потенціалу музично-шумових інструментів у практиці мистецької освіти. Обґрунтовано методологічні підходи до розробки методики підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, якими є: а) *системний підхід* (він реалізується у принципах цілісності, структурності, функціональної визначеності, зворотного зв'язку, алгоритму формування музично-темпоральних умінь); б) *культурологічний підхід* (втілюється у принципах полікультурного спрямування, культурологічного осмислення студентами дидактичного матеріалу, міжкультурного діалогу засобами мистецтва, формування етнокультурної компетентності); в) *семіо-герменевтичний підхід* (йому відповідають принципи узагальнено-образної та наративної інтерпретації технічних

завдань, алгоритмізованого освоєння музичної мови як семіотичної системи); г) *художньо-діяльнісний підхід* (актуалізується у принципах активізації синестетичного сприйняття, застосування творчих завдань з художнього синтезу, інтерактивної педагогіки). Методика передбачає також втілення принципу *педагогічної екстраполяції* (свідомого перенесення прийомів та форм, засвоєних майбутніми вчителями музики у вищій школі в умови початкової та середньої музичної освіти). Розроблені в дослідженні методи і форми підготовки студентів до застосування музично-шумових інструментів у освітньому процесі упорядковані згідно з їх націленістю на певні компоненти моделі готовності.

Встановлено, що *умовами* ефективного впровадження у практику запропонованих в дисертації методів і форм є: а) забезпечення видової різноманітності та належної якості комплекту музично-шумових інструментів, на базі якого здійснюється академічний процес; б) оптимізація репертуару занять, який має відповідати критеріям технічної простоти, дидактичної ефективності та художньої досконалості музичних зразків; в) педагогічне стимулювання пізнавального інтересу до музичної культури, художньо-творчої мотивації та комунікативних інтенцій майбутніх учителів музичного мистецтва; г) залучення студентів до організації самодіяльних музично-інструментальних ансамблів та здійснення концертно-просвітницької діяльності.

Розроблено методичку педагогічної діагностики готовності майбутнього вчителя музики до застосування музично-шумових інструментів у освітній практиці. В основу діагностики покладено критерії та показники, що відповідають встановленій структурі готовності, а саме: 1) *інтерпретаційний критерій* (він відповідає музично-виконавчим вмінням як компоненту означеної готовності і визначається за показниками якості музично-темпоральних вмінь та узагальнених музично-темпоральних уявлень); 2) *інформаційний критерій* (відповідає знанням про музично-шумові інструменти і визначається рівнем знань про їх особливості та культурні

функції); 3) *музично-граматичний критерій* (кореспондує з володінням музичними мовами і визначається за рівнем володіння граматиною та тезаурусами різних музичних мов); 4) *художньо-творчий критерій* (відповідає творчим вмінням і визначається здатністю до аранжування та імпровізації); 5) *едукативний критерій* (визначається рівнем володіння методами роботи з учнівським музичним колективом та диригентськими вміннями).

Проведений діагностичний експеримент показав, що більшість студентів виявила низький рівень готовності до застосування музично-шумових інструментів у освітньому процесі за всіма критеріями (67,86%). При цьому жодному учаснику не вдалося дістатися вищого рівня готовності.

Формувально-експериментальна робота з апробації авторської методики здійснювалася поетапно. Перший етап – мотиваційно-пропедевтичний – мав ціллю ознайомлення студентів з музично-шумовими інструментами, пробудження інтересу до їх художньо-виражальних можливостей та функцій в культурній практиці, до застосування в мистецькій освіті. Другий етап формувального експерименту – диференційно-розвивальний передбачав інтенсивну підготовку студентів за напрямками, що відповідають визначеній моделі готовності. Зайняття проходили в груповій і частково індивідуальною формами (семінар, рольова гра, диспут, лабораторна робота, вікторина, конкурс). Застосовувалися наступні методи: художньо-технічні вправи; навчальні тести; сонористичний експеримент; колективне рішення музично-виконавської задачі; колективне аранжування; створення звукового рядку до кінофрагменту; регламентована імпровізація тощо.

Останній діагностичний зріз продемонстрував помітне покращення рівня готовності студентів до застосування музично-шумових інструментів у освітньому процесі. Високий рівень готовності продемонстрували за інтерпретаційним критерієм – 28,57 % студентів експериментальної групи (у контрольній групі – 3,57 %), інформаційним – 32,14 % (7,14 %), музично-граматичним – 21,43 % (7,14 %), художньо-творчим – 32,14 % (0 %),

едукативним – 32,14 % (7,14). Остаточний коефіцієнт готовності студентів експериментальної групи (ΣK_f) відповідає достатньому рівню – 15,73. В контрольній групі він відповідає середньому рівню (11,21).

Числові дані підтвердили ефективність запропонованої методики підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до застосування музично-шумових інструментів у освітньому процесі.

Ключові слова: музично-шумові інструменти, вчитель музики, фахова підготовка, ансамбль, темпоритмічні здібності, музично-темпоральні уявлення.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Ван Чуцьце. (2020). Музично-шумові інструменти в сучасній мистецькій освіті. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 3 (132). Одеса, 2020, 190-197. Отримано з <https://nv.pdpu.edu.ua/Magazin>.

2. Ван Чуцьце. (2021). Проблема освоєння темпоральних властивостей музики майбутніми вчителями музичного мистецтва. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 197. Кропивницький, 2021. 194-200. Отримано

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36889/1/Kondratenko_Plokhotniyuk_%20NZ_197.pdf. 3

Статті у наукових зарубіжних виданнях:

3. Ван Чуцьце. (2021). Структура готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до вживання музично-шумових інструментів у освітній практиці. *Knowledge, Education, Law, Management*, № 3(39), 2021. Отримано з: <http://kelmczasopisma.com/ru/viewpdf/6234>.

4. Ван, Чуцьце, Шип. С. (2021). Musical Temporality and the Music Teachers Professional Training (Музична темпоральність і професійна

підготовка вчителів музики). The scientific heritage (Budapest, Hungary), Vol. 4, No 67, С. 51-57. Отримано з: <http://www.scientific-heritage.com/wp-content/uploads/2021/06/The-scientific-heritage-No-67-67-2021-Vol-4.pdf>.

Праці апробаційного характеру

5. Ван Чуньцзе (2018). Роль музично-шумових інструментів в освоєнні темпоральних властивостей музики майбутніми учителями музичного мистецтва. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: матеріали та тези Міжнародної конференції молодих учених та студентів. Одеса: ПНПУ імені К.Д. Ушинського*. 1. Р. 15-17.

6. Ван Чуньцзе (2019). Интонационный подход к развитию музыкально-ритмических умений будущих учителей музыки. Сучасні орієнтири мистецької освіти: традиції, досвід, інновації. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті засновника кафедри музики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, народного артиста України, професора Андрія Кушніренка (м. Чернівці, 4-5 квітня 2019 р.). – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2019. 159-162.

7. Ван Чуньцзе. (2021). Критерии и показатели готовности будущего учителя музыки к применению музыкально-шумовых инструментов в образовательном процессе. Scientific Collection «InterConf», (72): with the Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference «Scientific Community: Interdisciplinary Research» (August 26-28, 2021). Hamburg, Germany: Busse Verlag GmbH, 2021. P. 145-149.

ABSTRACT

Wang Chunjie. Methods of future musical art teachers training to use musical-noise instruments in the educational process. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for Doctor of Philosophy degree in specialty 014 Secondary Education. Musical Art. – State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after KD Ushinsky». Odessa, 2021.

The contents of the abstract

The dissertation presents the results of theoretical substantiation, development and experimental testing of complex methods of future musical art teachers training to use musical-noise instruments in the educational process. This problem of professional training of musical art teachers is studied in the context of the competence approach, which has a paradigmatic significance in the theory and practice of education in modern Ukraine and China.

It is proved that playing musical instruments is one of the main and most useful for art education type of musical activity. At the same time, this type of music is usually considered as an attribute of preschool music education. This idea negatively impacts on the level of the related problems study and the quality of developed of music education methods. Contradictions have been identified: between the inefficient use of musical-noise instruments in the system of general school education and their powerful educational potential; between the low level of development of methods for the use of musical-noise instruments in educational practice and the urgent need to equip teachers with such methods; between the level of readiness of modern teachers for pedagogical activities with the use of musical-noise instruments and the practice of training future musical art teachers in pedagogical universities.

According to the accepted definition, musical-noise instruments are mechanical and electronic-acoustic means of producing broadband and color noise, which serve as a sonorous material of musical art. The classification of types of musical-noise instruments is presented; technical and plastic-sound features of the most widespread varieties in creative practice are revealed. The fact of abrupt increase in the role and aesthetic significance of noise material in the music of the XX-XXI centuries and in educational practice in Western countries has been established.

It is established that musical-noise instruments have a wide range of functions and high potential in the art education for students of different ages. Their

application allows to solve the following educational tasks: development of a complex of musical abilities; formation of necessary musical skills (sense of rhythm; musical-temporal, timbre, texture, compositional ideas); formation of creative musical thinking (improvisation and composition). The use of ensemble music activity in the educational process ensures the involvement of students in disciplined, purposeful, highly organized work in a musical group (synergy skills); development of their social and communicative skills. The relative technical simplicity of musical-noise instruments allows many students to participate in the performance of highly artistic works of classical, folk and jazz music. Whereas many varieties of this oldest kind of instrument on the planet are common in the culture of all peoples; mastering them opens the way to domesticate the traditions of both native national art and the riches of other national cultures. Familiarization of young students with these instruments is one of the ways to acquire the poetics and artistic language of modern music in its various stylistic and genre manifestations. Thus, musical-noise instruments allow to carry out the developmental, didactic, cultural-cognitive and gnostic-motivational functions of music education effectively.

It is stated that the prerequisite for the realization of the high potential of musical-noise instruments in art education is a sufficient level of musical art teachers readiness to apply them in the pedagogical process. The structure of this readiness is determined. Its components are: 1) Musical-performing skills (proper mastery of the technique of playing various types of musical-noise instruments – idiophones, membranophones, electrophones; formed sense of tempo; skills of expressive phrasing; developed temporal ideas); 2) Practical and theoretical knowledge of musical-noise instruments and their cultural functions (role in the musical practice of different ethnic, historical, religious cultures); 3) Knowledge of different musical languages (primarily – the laws of metrorhythm and pitch organization); 4) Musical and creative skills of arranging and improvising; 5) Ability to manage ensemble music (in particular, practical knowledge of pedagogical psychology).

The identified set of personal qualities serves as a model for choosing and developing pedagogical approaches, principles, methods, diagnostic tools and forming the readiness of future musical art teachers to realize the high didactic and educational potential of musical-noise instruments in the practice of art education. Methodological approaches to the methods for training of future musical art teachers development are substantiated. They are: a) a systematic approach (it is implemented in the principles of integrity, structure, functional certainty, feedback, algorithm for the formation of musical-temporal skills); b) culturological approach (embodied in the principles of multicultural orientation, culturological comprehension of didactic material by students, intercultural dialogue by means of art, formation of ethnocultural competence); c) semio-hermeneutic approach (it corresponds to the principles of generalized and narrative interpretation of technical tasks, algorithmic development of musical language as a semiotic system); d) artistic-activity approach (actualized in the principles of activation of synaesthetic perception, application of creative tasks in artistic synthesis, interactive pedagogy). The method also involves the implementation of the principle of pedagogical extrapolation (conscious transfer of techniques and forms mastered by future musical art teachers in higher education in terms of primary and secondary music education). The methods and forms of preparing students for the use of musical-noise instruments in the educational process, developed in the study, are arranged according to their focus on certain components of the readiness model.

It is established that the conditions for effective implementation of the methods proposed in the dissertation are: a) ensuring species diversity and proper quality of the set of musical-noise instruments, on the basis of which the academic process is carried out; b) optimization of the repertoire, which must meet the criteria of technical simplicity, didactic efficiency and artistic perfection of musical samples; c) pedagogical stimulation of cognitive interest in musical culture, artistic and creative motivation and communicative intentions of future musical art teachers; d) involvement of students in the organization of amateur music and

instrumental ensembles and the implementation of concert and educational activities.

A method of pedagogical diagnostics of the future musical art teachers readiness to use musical-noise instruments in educational practice has been developed. The diagnosis is based on criteria and indicators that meet the established structure of readiness, namely: 1) interpretive criterion (it meets the musical-performing skills as a component of the specified readiness and is determined by indicators of quality of musical-temporal skills and generalized musical-temporal ideas); 2) information criterion (corresponds to the knowledge of musical-noise instruments and is determined by the level of knowledge about their features and cultural functions); 3) musical-grammatical criterion (corresponds to the acquire of musical languages and is determined by the level of mastery of grammar and thesauri of different musical languages); 4) art-creative criterion (corresponds to creative skills and is determined by the ability to arrange and improvise); 5) educational criterion (determined by the level of mastery of methods of working with student music groups and conducting skills).

The diagnostic experiment showed that the majority of students showed a low level of readiness to use musical-noise instruments in the educational process by all criteria (67,86 %). At the same time, none of the participants managed to reach a higher level of readiness. Formative experimental work on the approbation of the author's method was carried out in stages. The first one – motivational–propaedeutic stage – was aimed at acquainting students with musical-noise instruments, awakening interest in their artistic and expressive capabilities and functions in cultural practice, for use in art education. The second one –differential-development stage – involved intensive training of students in five areas that correspond to a certain model of readiness. Classes were held in group and partly individual forms (seminar, role-playing game, debate, laboratory work, quiz, competition). The following methods were used: artistic and technical exercises; training tests; sonorous experiment; collective solution of the musical-performing task; collective arrangement; creating a soundtrack to a movie clip; regulated improvisation, etc.

The last diagnostic section showed a significant improvement in the level of readiness of students to use musical-noise instruments in the educational process. High level of readiness was demonstrated by interpretive criterion – 28,57 % of students in the experimental group (in the control group – 3.57%), by information criterion – 32,14% (7,14%), by musical-grammatical criterion – 21,43 % (7, 14%), by art-creative criterion – 32,14% (0%), by educational criterion – 32.14% (7.14). The final coefficient of readiness of students of the experimental group (ΣK_f) corresponds to a sufficient level – 15.73. In the control group, it corresponds to the average level (11,21). Numerical data confirmed the effectiveness of the proposed method of preparing future music teachers for the use of musical-noise instruments in the educational process.

Key words: musical-noise instruments, music teacher, professional training, ensemble, tempo-rhythmic skills, idea of musical temporality.

LIST OF AUTHOR'S PUBLICATIONS

Articles in professional scientific journals of Ukraine

1. *Wang Chunjie*. (2020). Muzychno-shumovi instrumenty v suchasniy mystets'kiy osviti. Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyns'koho. Vypusk 3 (132). Odesa, 2020, 190-197. Otrymano z <https://nv.pdpu.edu.ua/Magazin>.

2. *Wang Chunjie*. (2021). Problema osvoyennya temporal'nykh vlastyvostey muzyky maybutnimy vchytelyamy muzychnoho mystetstva. Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky. Vyp. 197. Kropyvnyts'kyy, 2021. 194-200. Otrym. z https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36889/1/Kondratenko_Plokhotniyuk_%20NZ_197.pdf.

Articles in the scientific foreign journals

3. *Wang Chunjie*. (2021). Struktura hotovnosti maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do vzhlyvannya muzychno-shumovykh instrumentiv u

osvitniy praktytsi. Knowledge, Education, Law, Management, № 3(39), 2021. Otrymano z: <http://kelmczasopisma.com/ru/viewpdf/6234>.

4. *Wang Chunjie*. Musical Temporality and the Music Teachers Professional Training (Muzychna temporal'nist' i profesiyna pidhotovka vchyteliv muzyky). The scientific heritage (Budapest, Hungary), Vol. 4, No 67, 2021. S. 51-57 (u spivavtorstvi z S. Shyp). Otrymano z: <http://www.scientific-heritage.com/wp-content/uploads/2021/06/The-scientific-heritage-No-67-67-2021-Vol-4.pdf>.

Research works of the approbation character

5. *Wang Chunjie* (2018). Rol' muzykal'no-shumovykh ynstrumentov v osvoenyy temporal'nykh svoystv muzyky budushchymy uchyteley muzyky. Odesa. Muzychna ta khoreorafichna osvita v konteksti kul'turnoho rozvytku suspil'stva: materialy ta tezy Mizhnarodnoyi konferentsiyi molodykh uchenykh ta studentiv. Odesa, 2018. 1. 15-17.

6. *Wang Chunjie* (2019). Yntonatsyonnyy podkhod k rozvytyyu muzykal'no-rytmycheskykh umenyy budushchykh uchyteley muzyky. Suchasni oriyentiry mystets'koyi osvity: tradytsiyi, dosvid, innovatsiyi. Materialy II Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, prysvyachenoyi pam'yati zasnovnyka kafedry muzyky Chernivets'koho natsional'noho universytetu imeni Yuriya Fed'kovycha, narodnoho artysta Ukrayiny, profesora Andriya Kushnirenka (m. Chernivtsi, 4-5 kvitnya 2019 r.). – Chernivtsi: Cherniv. nats. un-t, 2019. 159-162.

7. *Wang Chunjie*. (2021). Krytery y pokazately hotovnosti budushcheho uchyteley muzyky k pryimenenyyu muzykal'no-shumovykh ynstrumentov v obrazovatel'nom protses se. Scientific Collection «InterConf», (72): with the Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference «Scientific Community: Interdisciplinary Research» (August 26-28, 2021). Hamburg, Germany: Busse Verlag GmbH, 2021. R. 145-149.